

STANOWISKO KOALICJI ŻYWA ZIEMIA

W SPRAWIE PRZYSZŁOŚCI WSPÓLNEJ POLITYKI ROLNEJ ORAZ KIERUNKÓW ROZWOJU POLSKIEGO ROLNICTWA

W trosce o przyszłość polskiego rolnictwa, przed którym stoją ogromne wyzwania związane z zapewnieniem trwałości produkcji rolnej zagrożonej dynamicznie postępującymi zmianami klimatu oraz pogarszającym się stanem środowiska naturalnego składamy na ręce polskich polityków oraz polskich instytucji publicznych stanowisko Koalicji Żywa Ziemia odnoszące się do projektu stanowiska Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie przyszłej Wspólnej Polityki Rolnej (WPR)¹.

Stanowisko Koalicji Żywa Ziemia jest pierwszym z wielu propozycji i opinii, które planujemy przekazywać przedstawicielom polskich władz. Uważamy, że każdy obywatel RP oraz każda organizacja pozarządowa ma prawo i obowiązek włączyć się w proces decyzyjny dotyczący kształtowania polskiej polityki rolno-żywnościowej. Mamy nadzieję, że różnice w ocenie propozycji działań zostaną potraktowane przez polskie władze jako cenny wkład w debatę publiczną na temat przyszłości polskiego rolnictwa zgodnie z ideą, że jakość i bezpieczeństwo żywnościowe Polski mają pierwszeństwo przed realizacją celów nastawionych na krótkotrwały wzrost produktywności i konkurencyjności wybranej grupy podmiotów zajmujących się produkcją rolną kosztem zapewnienia ekologicznej trwałości zasobów naturalnych wykorzystywanych w rolnictwie, bez których każda forma produkcji rolnej znajdzie się w stanie katastrofalnego zagrożenia.

W niniejszym stanowisku odnosimy się do wybranych kwestii związanych z koncepcją projektowania WPR prezentowaną przez polski rząd, a w szczególności Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (MRiRW) jako resort odpowiedzialny za planowanie i wdrażanie konkretnych rozwiązań dotyczących rolnictwa i obszarów wiejskich.

Przede wszystkim zwracamy uwagę na sposób formułowania przez MRiRW komunikatu dotyczącego konieczności osiągnięcia celów środowiskowych i klimatycznych w ramach WPR, który charakteryzuje – zarówno w stanowisku RP w sprawie WPR, jak i w Krajowej Strategii na rzecz Zrównoważonego Rolnictwa – przedstawianie założeń środowiskowych i klimatycznych jako wyzwań i zagrożeń, w szczególności uderzających w interesy finansowe polskich rolników. Są one prezentowane jako drugoplanowe, niepotrzebne wyzwania mające zaburzać poziom dochodowości oraz warunki konkurencji na wspólnym rynku. Zdaniem Koalicji Żywa Ziemia **cele środowiskowe i klimatyczne powinny być promowane jako środki służące transformacji, przynoszącej długofalowe, korzystne rezultaty zarówno producentom rolnym, jak i konsumentom. Powinny być traktowane jako gwarancja konkurencyjności i siły ekonomicznej polskich producentów rolnych, oparta o trwałość dostępu do czystej wody, gleby i powietrza, a tym samym możliwość osiągnięcia bezpiecznej ilościowo i jakościowo produkcji żywności.**

Zgodnie z naszym stanowiskiem apelujemy, by przedstawiciele polskich władz decydujący o przyszłym kształcie WPR podejmowali decyzje zgodnie z następującymi postulatami:

¹ PROJEKT STANOWISKA RP przygotowany w związku z art. 7 ustawy z dnia 8 października 2010 r. o współpracy Rady Ministrów z Sejmem i Senatem w sprawach związanych z członkostwem Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 213, poz. 1395), <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/stanowisko-rzad-rp-pakietu-propozycji-dotyczacych-wpr-po-2020-roku-sierpień-2018-r>, data pobrania 20.09.2019 r.

- W świetle ostatnich doniesień Międzyrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu (IPCC)² dotyczących wpływu rolnictwa na środowisko naturalne, a w szczególności na klimat, uważamy że niezależnie od wysokości budżetu przyjętego dla WPR po 2020, obowiązkiem przedstawicieli władz RP jest planowanie przyszłości polskiego rolnictwa w oparciu o zrównoważoną produkcję rolno-żywnościową, w której **producenci rolni najbardziej przyczyniający się do ochrony środowiska i klimatu korzystają jednocześnie z najwyższego dofinansowania ze środków publicznych w ramach WPR.**
- Wszystkie płatności w ramach obu filarów WPR służące dostarczaniu dóbr publicznych dla środowiska, klimatu, bioróżnorodności oraz dobrostanu zwierząt będą traktowane jako środki zachęcające do zmiany produkcji rolnej w kierunku jej ekologizacji, a nie jako rekompensata za utracone dochody.
- Minimalne, obowiązkowe wydatki na środowisko i klimat w każdym z planów strategicznych WPR powinny zostać ustalone na poziomie 70%.
- W sytuacji zaproponowanego przez KE istotnego ograniczenia budżetu WPR oraz przeznaczeniu na cele klimatyczne 40% środków I i II filaru WPR uważamy, że w mniej zamożnych krajach UE możliwość realizacji pozaśrodowiskowych celów związanych z modernizacją i restrukturyzacją sektora rolno-spożywczego, powinna zostać podporządkowana realizacji celów środowiskowych i klimatycznych jako priorytetowych dla zapewnienia kontynuacji produkcji rolniczej w Polsce. **Modernizacja i restrukturyzacja sektora rolno-spożywczego powinna być ściśle związana z realizacją celów środowiskowych i klimatycznych i powinna to odzwierciedlać w kryteriach dostępu.**
- Instrumenty WPR dotyczące aktywizacji młodych rolników powinny zostać powiązane z wdrożeniem przez tę grupę beneficjentów rozwiązań służących realizacji celów środowiskowych i klimatycznych. Młode pokolenie rolników musi nie tylko mierzyć się z problemami, które doprowadziły w ciągu 20-30 ostatnich lat do zniknięcia ¼ gospodarstw rolnych w UE. Stoją przed nimi nowe wyzwania w postaci coraz częstszych anomalii pogodowych zagrażających kontynuacji produkcji rolnej. **Młodzi rolnicy nie mogą powielać metod produkcji rolnej, które przyczyniają się do kryzysu ekologicznego mogącego zagrozić bezpieczeństwu żywnościowemu.**
- Ryzyko redukcji budżetu II filaru WPR powinno powodować, że środki z I filaru zostaną jak najściślej powiązane z realizacją celów środowiskowych i klimatycznych w ramach tzw. warunkowania. Natomiast ekoprogramy powinny być instrumentami obowiązkowymi dla krajów członkowskich, uzupełniającymi i kompatybilnymi do środków z II filaru przeznaczonych na cele środowiskowe i klimatyczne. Koalicja Żywa Ziemia nie zgadza się z opinią rządu RP, że „wdrażanie dwóch odrębnych interwencji o podobnym charakterze miałoby stanowić utrudnienie dla rolników lub też utrudnienie zapewnienia komplementarności różnych działań na rzecz środowiska w ramach WPR”. Różnice w harmonogramie płatności pomiędzy I a II filarem WPR nie mogą być argumentem wyłączającym

² Intergovernmental Panel on Climate Change, “Climate change and land”, 2019, <https://www.ipcc.ch/report/srccl/>, data pobrania 19.09.2019

wdrażanie rozwiązań służących środowisku naturalnemu i klimatowi w polskim rolnictwie. Podobnie, nie może to być argument braku przygotowania odpowiednich służb administracyjnych kraju do sprawnego zarządzania zróżnicowanymi instrumentami WPR służącymi ochronie środowiska i klimatu. Zwracamy też uwagę, że z jednej strony w stanowisku RP stosowany jest argument nadmiernego obciążenia administracyjno-instytucjonalnego, z uwagi na różnorodność instrumentów z obu filarów WPR skierowanych na cele środowiskowe i klimatyczne, z drugiej strony Rząd RP opowiada się za zwiększeniem maksymalnego dopuszczalnego pułapu transferu między filarami do obecnie stosowanego poziomu 25% (w szczególności dla transferu z II filaru do I, co chciałby móc nadal praktykować - jako jedyny kraj w UE) argumentując, że oba filary WPR objęte są wspólnym i zintegrowanym procesem programowania zawierającym równoważne instrumenty w każdym z filarów, w tym przeznaczone na cele środowiskowe, klimatyczne i społeczne. Rząd z jednej strony sprzeciwia się zmniejszeniu funduszy w II filarze, z drugiej strony dopomina się o prawo do przesunięcia 25% funduszy z II filaru do I, co jest pełne sprzeczności. Zdaniem Koalicji Żywa Ziemia **Polska powinna wykorzystać szansę na stworzenie Krajowego Planu Strategicznego w oparciu o założenie maksymalnej kompatybilności pomiędzy warunkowością, ekoprogramami oraz wsparciem działań dla celów środowiskowych i klimatycznych w ramach Rozwoju Obszarów Wiejskich.** Szczególnie niebezpieczne wydaje się proponowanie odejścia od warunku zrównoważonego gospodarowania składnikami odżywczymi. Same władze RP zaznaczają, że rolnictwo jest zależne od różnorodności biologicznej, mając jednocześnie ogromny wpływ na jej kształtowanie. Jest ewidentne, że rolnictwo jest w zupełności zależne od ilości i dostępności składników odżywczych w glebie, w tym od dostępności wody, a zrównoważone nawożenie decyduje z jednej strony o długofalowej żyzności gleby i bezpieczeństwie żywnościowym kraju, z drugiej strony o zapobieganiu eutrofizacji rzek i Morza Bałtyckiego.

- W związku ze wskazywaniem w stanowisku RP trudności z oszacowaniem wśród beneficjentów poziomu zainteresowania instrumentami środowiskowymi pragniemy podkreślić, że **zainteresowanie rolników wykorzystaniem środków na realizację celów środowiskowych i klimatycznych uwarunkowane jest atrakcyjnością tych programów, sposobem informowania o tych celach oraz zachęcania do ich wykorzystania** w ramach kampanii informacyjno-promocyjnej prowadzonej przez odpowiednie organy administracji państwowej. Jeżeli polski rząd nadal będzie propagował koncepcję rozwoju polskiego rolnictwa z wykluczeniem konieczności podejmowania w sposób priorytetowy i pilny działań środowiskowych i klimatycznych, trudno założyć, by rolnicy podchodzili pozytywnie do rozwiązań zapewniających ekologiczne bezpieczeństwo trwałości produkcji żywności. Konieczna jest także dogłębna analiza wyboru instrumentów służących realizacji ekoprogramów, która obniży ryzyko braku lub nadmiaru środków finansowych.
- Postulat Rządu RP dotyczący wsparcia dla poszczególnych sektorów, które mają szczególne znaczenie ze względów gospodarczych, społecznych i środowiskowych **powinien zostać zmieniony na postulowanie zwiększenia wsparcia dotyczącego powiązania z metodą produkcji przyczyniającą się do jak najlepszej realizacji celów środowiskowych i klimatycznych.** Z uwagi na brak zdefiniowania w stanowisku RP sektorów, którym jest przyznawane szczególne znaczenie gospodarcze, społeczne oraz środowiskowe, a także z uwagi na obawy Rządu RP związane z finansowaniem celów środowiskowych i klimatycznych, wydaje się najwłaściwsze wprowadzenie

wsparcia finansowego dla przedstawicieli danego sektora w zależności od wyboru metod produkcji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu.

- Popieramy wsparcie sektora pszczelarskiego, inaczej jednak postrzegamy pilne cele dotyczące przyszłości polskiego pszczelarstwa. **Podkreślamy, że najważniejszym działaniem, które przyczyni się do ochrony rojów pszczół zarówno dzikich, jak i hodowlanych jest znaczne ograniczenie lub wyłączenie z produkcji rolnej użycia pestycydów, a zwłaszcza neonikotynoidów jako substancji skutkujących masowym wymieraniem owadów zapylających.** Dopiero po stworzeniu odpowiednich warunków środowiskowych możliwa będzie realizacja działań rynkowych, gospodarczych i technologicznych. Konsekwentne eliminowanie pestycydów niebezpiecznych dla pszczół zmniejszy równocześnie negatywne oddziaływanie tych niebezpiecznych środków chemicznych na zdrowie ludzi i zwierząt, zarówno zdrowie rolników robiących opryski, sąsiadujących mieszkańców i ich zwierząt, jak i konsumentów opryskiwanych roślin. Wycofywanie chemicznych środków ochrony roślin powinno zostać powiązane z badaniami naukowymi dotyczącymi dobrostanu pszczół.
- Z dużym sceptycyzmem podchodzimy do wykorzystywania dla realizacji celów środowiskowych WPR nowych technologii, które miałyby się przyczyniać do inwentaryzacji i monitorowania stanu ochrony gatunków i siedlisk. Zwracamy uwagę, że za działania inwentaryzacyjne i monitorujące stan ochrony przyrody w Polsce odpowiedzialne są wyznaczone organy administracji rządowej i samorządowej. **Natomiast w ramach WPR główne działania środowiskowe powinny odnosić się do zmiany metod produkcji roślinnej i zwierzęcej, które z uwagi na swój charakter w największym stopniu przyczyniają się do degradacji zasobów naturalnych.**
- Wypłata odszkodowań za straty spowodowane zjawiskami o charakterze katastroficznym powinna zostać powiązana z równoległym wdrażaniem działań polegających na powiązaniu produkcji rolno-żywnościowej z jak największą realizacją celów środowisko-klimatycznych.
- Wspieranie przedsiębiorczości na obszarach wiejskich powinno zostać połączone z celem zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego. Budżet „programu dla szkół” powinien zostać powiązany z lokalną produkcją żywności, zwłaszcza żywności ekologicznej i realizowany w formie tzw. zielonych zamówień publicznych.
- Wsparcie dla rozwoju inwestycji nie może wiązać się z rozwojem produkcji zwierzęcej z uwagi na jej negatywny wpływ na klimat i środowisko naturalne, przede wszystkim ślad wodny. Inwestycje dotyczące nawadniania powinny zostać powiązane **ze wsparciem finansowym zmiany sposobu produkcji rolnej w kierunku najwyższej oszczędności i retencjonowania wody, zwłaszcza gromadzenia i zagospodarowania wody opadowej na cele rolnicze.**
- System doradztwa powinien wspierać rolników nie tylko w aplikowaniu o pomoc finansową, ale także w dostosowaniu do nowych wymogów środowiskowo-klimatycznych, prawnych oraz w

podejmowaniu decyzji w dziedzinie nowych technologii i dostępu do różnorodnych rynków zbytu, by zmniejszyć zależność od doradztwa świadczonego przez tzw. agrobiznes.

*

Koalicja Żywa Ziemia stawia sobie za cel kształtowanie polityki rolnej i żywnościowej w kierunku sprawiedliwej społecznie i odpowiedzialnej wobec środowiska naturalnego produkcji, dystrybucji i konsumpcji żywności, a w szczególności:

1. Kształtowanie polityki na poziomie lokalnym, krajowym i europejskim, w tym Wspólnej Polityki Rolnej UE;
2. Działanie na rzecz ograniczenia negatywnego wpływu rolnictwa na środowisko;
3. Promowanie i popularyzację agroekologii, w tym podnoszenie wiedzy rolników na temat ekologicznych metod produkcji żywności;
4. Promowanie i popularyzację certyfikowanej produkcji ekologicznej;
5. Podnoszenie świadomości społecznej na temat odpowiedzialnej konsumpcji;
6. Zapewnienie możliwości współpracy oraz wymiany wiedzy pomiędzy rolnikami, konsumentami, organizacjami społecznymi oraz przedstawicielami władzy publicznej.

Mając na uwadze cele Koalicji Żywa Ziemia zwracamy się z apelem do Rządu RP, a zwłaszcza do odpowiednich ministerstw o uwzględnienie naszych postulatów podczas prac nad krajowym planem strategicznym. Oferujemy także naszą pomoc, wiedzę i doświadczenie w dalszych konsultacjach i pracach nad kształtowaniem nowej Wspólnej Polityki Rolnej w takim kierunku, by publiczne pieniądze były wydane na publiczne dobra z korzyścią dla rolników, ale także dla konsumentów, środowiska i klimatu.

Organizacje członkowskie Koalicji Żywa Ziemia

OGÓLNOPOLSKIE
TOWARZYSTWO
OCHRONY PTAKÓW